

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12736065>

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI AUDIT TIZIMINI JAHON TAJRIBASI ASOSIDA TASHKIL ETISH MASALALARI

Qodirov Eldor

O‘zbekiston Respublikasi bank-moliya akademiyasi magistri

***Annotatsiya:** Maqolada tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirish uchun zamonaviy shart-sharoitlar va qoidalar, texnologiyalarning rivojlanishi, shuningdek, raqobatning kuchayishi tashkilotda korporativ boshqaruv rolini oshirishga yordam beradi, uning vositalaridan biri ichki audit nazorati bo‘lib, tashkilotning rivoji uchun ahamiyat kasb etishi qayd etiladi.*

***Kalit so‘zlar:** audit, bank, pul, mablag‘, mijoz, muoqot, tekshiruv.*

ISSUES OF ORGANIZING THE AUDIT SYSTEM OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN ON THE BASIS OF WORLD EXPERIENCE

Eldar Kadyrov

Master of Banking and Finance Academy of the Republic of Uzbekistan

***Abstract:** The article notes that modern conditions and rules for doing business, the development of technologies, as well as increased competition help to increase the role of corporate management in the organization, one of its tools is internal audit control, which is important for the development of the organization.*

***Key words:** audit, bank, money, funds, client, communication, inspection.*

ВОПРОСЫ ОРГАНИЗАЦИИ АУДИТНОЙ СИСТЕМЫ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН НА ОСНОВЕ МИРОВОГО ОПЫТА

Эльдар Кадыров

Магистр Банковско-финансовой Академии Республики Узбекистан

***Аннотация:** В статье отмечается, что современные условия и правила ведения бизнеса, развитие технологий, а также усиление конкуренции способствуют повышению роли корпоративного управления в организации, одним из его инструментов является внутренний аудиторский контроль, что важно для развитие организации.*

***Ключевые слова:** аудит, банк, деньги, фонды, клиент, коммуникация, проверка.*

Audit bu - tashkilotning moliyaviy xavfsizligi uchun bevosita javobgar bo'ladigan ixtisoslashtirilgan tuzilmalar. Ichki audit va nazorat - bu tashkilot operatsion tizimining ishonchliligi va samaradorligini baholash bilan bog'liq faoliyat shuningdek, moliyaviy, operatsion nazorat, siyosat va protseduralarga rioya etilishini nazorat qilishdir. Ichki audit va nazorat - bu doimiy, istiqbolli jarayon bo'lib, uning vazifasi tashkilot rahbariyatiga o'z maqsadlariga eng samarali tarzda erishishda yordam berishdir. Shu bilan birga, tashkilotning ichki nazorat xizmati natijalarining asosiy mijozlari va iste'molchilari mulkdorlar (direktorlar kengashi), yuqori boshqaruv va turli darajadagi menejerlardir. Ichki audit va nazoratni tashkil etish bilan bog'liq masalalar milliy va jahon iqtisodiyotining inqirozi sharoitida dolzarbdir.

Darhaqiqat, xalqaro audit va ishonch standartlari qo'mitasi tomonidan tartibga solinadigan xalqaro audit amaliyoti butun dunyoda auditorlik faoliyatining sifati haqida guvohlik beradi. O'zbekiston amaliyotida auditorlik faoliyatining qoidalari (standartlari) xalqaro standartlar asosida ishlab chiqilgan bo'lib, bu alohida qoidalar (standartlar) o'xshash degan xulosaga kelishimizga imkon beradi. Biroq, aniq farqlar ham mavjud. Shunday qilib, "Audit Assotsiatsiyasi Hamdo'stligi" notijorat hamkorligi (NP AAS) milliy va xalqaro standartlar o'rtasidagi asosiy o'xshashlik va farqlarni aniqladi va ularni alohida guruhda ta'kidladi:

- ISAga o'xshash standartlar;
- ISA dan sezilarli darajada farq qiluvchi standartlar;
- ISA tizimida o'xshashi bo'lmagan standartlar;

Ko'pgina mamlakatlarda audit turlicha tartibga solinadi, ko'pincha hukumat ishtirokiga bog'liq. Buxgalteriya hisobi modellariga o'xshash turli xil audit modellari mavjud bo'lib, ularning yondashuvlari va tartibga solish usullari farqlanadi:

Ingliz tilidagi model (AQSh, Buyuk Britaniya) investorlar va kreditorlar manfaatlariga e'tiborni qaratadi va davlat audit assotsiatsiyalari tomonidan tartibga solinadi;

Yevropa modeli (Avstriya, Ispaniya, Fransiya, Germaniya, Rossiya) auditorlik faoliyati ustidan davlat nazorati funksiyalari yuklangan organlar tomonidan tartibga solinadi;

Hukumat organlari va mustaqil professional uyushmalar (Ozarbayjon, Moldova, Litva, Ukraina) tomonidan tartibga solinadigan audit modeli.

Muayyan davlat tanlagan modelga qarab mustaqil professional tashkilotlar, audit sohasidagi davlat nazorat va nazorat organlari, jamoat tashkilotlari tuziladi.

Darhaqiqat, o'zbek auditi jahon andozalari asosida rivojlanmoqda. O'zbekistonda audit tarixi qisqa vaqt ichida evolyutsion rivojlanishning bir necha bosqichlarini bosib o'tdi: tasdiqlovchi auditdan tavakkalchilikka yo'naltirilgan auditgacha.

Ichki audit - bu tashkilotda sodir bo'layotgan voqealarni nazorat qilish tizimi. U bevosita kompaniya tomonidan tashkil etiladi. Agar siz tekshiruvlarga rasmiy munosabatda bo'lmasangiz va ularni shunchaki namoyish qilish uchun qilmasangiz, ular sizning kompaniyangiz haqida juda ko'p qiziqarli narsalarni aytib berishi mumkin. Shuningdek, ichki audit ko'pincha kompaniya o'zgarishlar arafasida bo'lganda amalga oshiriladi. Investor yoki yangi hamkor, ehtimol, tashkilotning holati haqida ma'lumot olishni xohlaydi.

Qonunning sodda tili bilan aytganda, audit buxgalteriya (moliyaviy) hisobotlarini mustaqil tekshirish va ularning ishonchliligini baholashdir. Muntazam ichki nazorat buxgalteriya hisobini yurituvchi har qanday kompaniyaning bevosita mas'uliyati hisoblanadi. Bu yakka tartibdagi tadbirkorlardan tashqari, biznesni tashkil etishning barcha shakllariga tegishli. Tashkilotlarning toifalari mavjud bo'lib, ular uchun audit majburiy bo'lib, auditorlarga qo'yiladigan talablar Moliya vazirligi tomonidan belgilanadi. Bunday yuridik shaxslarga quyidagilar kiradi:

- davlat tashkilotlari;
- investitsiya fondlari;
- aktsiyadorlari orasida davlat, viloyat yoki munitsipalitet bo'lgan OAJ;
- banklar;
- MFO;

- kredit tarixi byurosi.

Shuningdek, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish uchun biznes jarayonlarini o'zgartirish imkoniyatlarini aniqlanadi. Ichki auditning vazifalari quyidagicha belgilanishi mumkin:

- ish natijalariga salbiy ta'sir ko'rsatadigan biznes jarayonlarining muammoli sohalarini aniqlash;
- tizim xatolarini, kamchiliklarini va suiiste'mollarini topish;
- mumkin bo'lgan xavflarni aniqlash va ularni minimallashtirish yo'llarini taklif qilish; rahbariyatga tashkilotdagi ishlarning holati haqida tushuncha berish;
- bo'limlar faoliyatini baholash;
- kompaniya tomonidan qabul qilingan boshqaruv standartlariga rioya etilishini nazorat qilish;
- hisobotning to'g'riligini ta'minlash;
- resurslarni optimallashtirish imkoniyatlarini aniqlanadi.

Ushbu toifalarga kiritilishi mumkin bo'lmagan tashkilotlar tekshirishlarni qaysi chastotada va kim tomonidan - o'z xodimlari yoki yollangan auditorlar tomonidan o'tkazilishini mustaqil ravishda belgilashlari mumkin. Ichki moliyaviy auditning maqsadi tashkilot duch kelishi mumkin bo'lgan xavflarni aniqlash va baholashdir.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Адамс Р. Основы аудита: пер.с англ. / Под ред. Я. В. Соколова. — М.: Аудит, ЮНИТИ, 2009. — 398 с.;
2. Лещенко И. Б. Современные виды аудита в международной практике. Экономика, управление, финансы: материалы междунар. заоч. науч. конф. (г. Пермь, июнь 2011 г.). / Под общ. ред. Г. Д. Ахметовой. — Пермь: Меркурий, 2011. — С. 79–81.;
3. Международный аудит: Учебное пособие / Т. В. Ножкина. — Петропавловск-Камчатский: КамчатГТУ. 2011–127 с.;

4. Европейский аудит // [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://world.eizvestia.com/full/evropa-atakuet-auditorov>
5. Основы аудита // [Электронный ресурс]. 28.03.2012- Режим доступа: <http://knigi-uchebniki.ru/osnovy-audita>;
6. Мазуренко А. А. Зарубежный бухгалтерский учет и аудит: Учебн. пособие / А. А. Мазуренко. — М.: КНОРУС, 2010. — 240с.;
7. Кучеров, А. В. Особенности аудита за рубежом / А. В. Кучеров, Я. М. Козичева. Молодой ученый. — 2013. — № 5 (52). — С. 339-343. — URL: <https://moluch.ru/archive/52/6908/> (дата обращения: 09.07.2024).